

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2000-2001

19 JULI 2001

De niet-mededeling van documenten aan de parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN
EN VOOR DE LANDSVERDEDIGING
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **MAERTENS**

I. HISTORIEK

Op 18 juli 2000 legde de Commissie Deelname aan buitenlandse missies haar verslag betreffende de niet-mededeling van documenten aan de parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda neer (cf. stuk Senaat, nr. 2-470/1, 1999-2000). Het verslag van de heer Maertens werd op dezelfde datum door de Commissie Deelname aan buitenlandse missies goedgekeurd met 5 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding.

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heren Colla, voorzitter; Ceder, mevrouw de Bethune, de heren De Decker, Dedecker, Destexhe, mevrouw De Roeck, de heren Devolder, Dubié, Geens, de dames Laloye, Lizin, Thijs, Willame-Boonen en de heer Maertens, rapporteur.

2. Plaatsvervangers : de heren Dallemagne, Galand, Maertens, Mahoux, Malcorps, Monfils, mevrouw Nagy en de heer Roelants du Vivier.

Zie :

Stukken van de Senaat :

2-470 - 1999/2000 :

Nr. 1: Verslag van de heer Maertens namens de commissie «Deelname aan buitenlandse missies».

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

19 JUILLET 2001

La non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION DES
RELATIONS EXTÉRIEURES
ET DE LA DÉFENSE
PAR M. **MAERTENS**

I. HISTORIQUE

Le 18 juillet 2000, la Commission Participation aux missions à l'étranger a déposé son rapport relatif à la non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda (cf. doc. Sénat, n° 2-470/1, 1999-2000). Le rapport de M. Maertens a été approuvé à la même date par ladite commission par 5 voix contre 1 et 1 abstention.

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : MM. Colla, président; Ceder, Mme de Bethune, MM. De Decker, Dedecker, Destexhe, Mme De Roeck, MM. Devolder, Dubié, Geens, Mmes Laloye, Lizin, Thijs, Willame-Boonen et M. Maertens, rapporteur.

2. Membres suppléants : MM. Dallemagne, Galand, Maertens, Mahoux, Malcorps, Monfils, Mme Nagy et M. Roelants du Vivier.

Voir :

Documents du Sénat :

2-470 - 1999/2000 :

N° 1: Rapport de M. Maertens au nom de la commission «Participation aux missions à l'étranger».

De commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging heeft dit rapport gedurende verschillende vergaderingen besproken.

Onderhavig verslag betreft de gedachteswisselingen die naar aanleiding van het bovenvermelde verslag in de commissie voor Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging hebben plaatsgevonden en de conclusies die uiteindelijk, na afloop van de besprekingen, werden geformuleerd.

II. GEDACHTEWISSELINGEN EN BESPREKING VAN DE CONCLUSIES

Naar aanleiding van het verslag van de heer Maertens namens de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» (*cf. supra*), stelde de voorzitter van de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging op 17 januari 2001 een voorstel van conclusies op, dat luidde als volgt:

1. De commissie voor Buitenlandse Betrekkingen en Landsverdediging van de Senaat heeft kennis genomen van het verslag van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» met betrekking tot de niet-mededeling van documenten aan de Parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda en van de minderheidsnota die terzake werd ingediend.

2. De «commissie» stemt in met de conclusies zoals geformuleerd in het verslag van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies».

3. Met het oog op het optimaliseren van de werking van parlementaire onderzoekscommissies en ter voorkoming van leemten die werden vastgesteld naar aanleiding van het onderzoek naar de niet-mededeling van documenten aan de Parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda is de commissie van oordeel dat in de toekomst de hiernavolgende procedure na de installatie van een parlementaire onderzoekscommissie dient gevolgd te worden:

— Ministers leggen steeds de eed af;

— Nadat de bevoegde minister kennis heeft genomen van de installatie van een parlementaire onderzoekscommissie geeft de minister opdracht aan zijn/haar ambtenaren/ondergeschikten hem/haar alle relevante documenten over te maken die betrekking hebben op het voorwerp van onderzoek van de desbetreffende parlementaire onderzoekscommissie;

— De minister maakt de totaliteit van deze documenten over aan de parlementaire onderzoekscommissie;

— De minister kan bepaalde documenten niet overmaken aan de parlementaire onderzoekscommissie, zich beroepend op de openbare orde of staats- of veiligheidsgeheimen.

La commission des Relations extérieures et de la Défense a discuté ce rapport durant plusieurs réunions.

Le présent rapport concerne les échanges de vues qui ont eu lieu à l'occasion de la discussion du rapport susvisé en commission des Relations extérieures et de la Défense, ainsi que les conclusions qui ont finalement été formulées à l'issue des discussions.

II. ÉCHANGES DE VUES ET DISCUSSION DES CONCLUSIONS

À l'occasion du rapport fait par M. Maertens au nom de la commission «Participation aux missions à l'étranger» (*cf. supra*), le président de la commission des Relations extérieures et de la Défense a rédigé, le 17 janvier 2001, une proposition de conclusions, libellée comme suit:

1. La commission des Relations extérieures et de la Défense du Sénat a pris connaissance du rapport de la commission «Participation aux missions à l'étranger» sur la non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda, ainsi que de la note de minorité qui a été déposée en la matière.

2. La commission approuve les conclusions telles qu'elles sont formulées dans le rapport de la Commission «Participation aux missions à l'étranger».

3. En vue d'optimiser le fonctionnement des commissions d'enquête parlementaire, et pour pallier les lacunes qui ont été constatées à l'occasion de l'enquête sur la non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda, la commission estime qu'à l'avenir, une fois qu'une commission d'enquête parlementaire aura été créée, il faudra suivre la procédure suivante:

— Les ministres prêteront toujours serment;

— Une fois que le ministre compétent aura été informé de la création d'une commission d'enquête parlementaire, il chargera ses fonctionnaires/subordonnés de lui transmettre tous les documents pertinents concernant l'objet de l'enquête de la commission d'enquête parlementaire en question;

— Le ministre transmettra la totalité de ces documents à la commission d'enquête parlementaire;

— Le ministre pourra s'abstenir de transmettre certains documents à la commission d'enquête parlementaire, en invoquant l'ordre public, le secret d'État ou le secret-défense.

In voorkomend geval oordeelt een aan te duiden «instantie» of het invoeren door de minister van deze uitzondering gerechtvaardigd is.

De commissie is van oordeel dat het nodig wetgevend werk dient verricht te worden om deze procedure ingang te doen vinden, waarbij deze regeling moet getoetst worden aan de grondwettelijke regels terzake.

Deze tekst werd uitgebreid besproken en gaf aanleiding tot een voorstel van toevoeging vanwege de heer Geens, luidend als volgt:

De laatste paragraaf van het ontwerp van conclusies vervangen door hetgeen volgt:

«De commissie verzoekt de Dienst wetsevaluatie de conclusies te toetsen aan de vigerende wetgeving en eventuele wijzigingen aan de wetgeving voor te stellen teneinde deze procedure ingang te doen vinden.»

Dit voorstel van toevoeging werd op voorstel van senator Maertens gewijzigd als volgt:

«De commissie verzoekt het Bureau de diensten van de Senaat de opdracht te geven de conclusies te toetsen aan de bestaande wetgeving en de mogelijkheid voor eventuele wijzigingen aan de wetgeving te onderzoeken, teneinde de in punt 3 voorgestelde procedure ingang te doen vinden.»

Tijdens de commissievergadering van 22 februari 2001 werden de conclusies door de commissieleden goedgekeurd met 5 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding.

De door de commissie aangenomen tekst van de conclusies luidt als volgt:

1. De commissie voor Buitenlandse Betrekkingen en Landsverdediging van de Senaat heeft kennisgenomen van het verslag van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» met betrekking tot de niet-mededeling van documenten aan de parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda en van de minderheidsnota die terzake werd ingediend.

2. De «commissie» stemt in met de conclusies zoals geformuleerd in het verslag van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies».

Une «instance» à désigner décidera, le cas échéant, si le ministre a invoqué cette exception à juste titre.

La commission estime qu'il faut effectuer le travail législatif requis en vue de faire adopter pareille procédure, ce qui nécessitera d'en contrôler la conformité aux règles constitutionnelles applicables en la matière.

Ce texte a été amplement discuté et a donné lieu à une proposition d'ajout de la part de M. Geens, en voici les termes :

Remplacer le dernier paragraphe du projet de conclusions par ce qui suit :

«La commission prie le Service d'évaluation de la législation d'examiner les conclusions à la lumière de la législation en vigueur et de proposer des modifications législatives éventuelles en vue de l'adoption de cette procédure.»

Sur proposition du sénateur Maertens, cette proposition d'ajout a été modifiée comme suit :

«La commission prie le Bureau de charger les services du Sénat d'examiner les conclusions à la lumière de la législation en vigueur et d'examiner la possibilité de modifications législatives éventuelles en vue de l'adoption de la procédure proposée au point 3.»

Lors de la réunion de la commission du 22 février 2001, les conclusions ont été approuvées par les commissaires par 5 voix contre 1 et 1 abstention.

Le texte des conclusions adopté par la commission est le suivant :

1. La commission des Relations extérieures et de la Défense du Sénat a pris connaissance du rapport de la commission «Participation aux missions à l'étranger» sur la non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda, ainsi que de la note de minorité qui a été déposée en la matière.

2. La commission approuve les conclusions telles qu'elles sont formulées dans le rapport de la commission «Participation aux missions à l'étranger».

3. Met het oog op het optimaliseren van de werking van parlementaire onderzoekscommissies en ter voorkoming van leemten die werden vastgesteld naar aanleiding van het onderzoek naar de niet-mededeling van documenten aan de parlementaire commissie van onderzoek betreffende de gebeurtenissen in Rwanda, is de commissie van oordeel dat in de toekomst de hiernavolgende procedure na de installatie van een parlementaire onderzoekscommissie dient gevolgd te worden:

— Ministers leggen steeds de eed af.

— Nadat de bevoegde minister kennis heeft genomen van de installatie van een parlementaire onderzoekscommissie geeft de minister opdracht aan zijn/haar ambtenaren/ondergeschikten hem/haar alle relevante documenten over te maken die betrekking hebben op het voorwerp van onderzoek van de desbetreffende parlementaire onderzoekscommissie.

— De minister maakt de totaliteit van deze documenten over aan de parlementaire onderzoekscommissie.

— De minister kan bepaalde documenten niet overmaken aan de parlementaire onderzoekscommissie, zich beroepend op de openbare orde of staats- of veiligheidsgeheimen.

In voorkomend geval oordeelt een aan te duiden «instantie» of het invoeren door de minister van deze uitzondering gerechtvaardigd is.

4. De commissie verzoekt het Bureau de diensten van de Senaat de opdracht te geven de conclusies te toetsen aan de bestaande wetgeving en voorstellen tot eventuele wijzigingen aan de wetgeving te formuleren teneinde de in punt 3 voorgestelde procedure ingang te doen vinden.

Op 21 februari 2001 legde senator Georges Dallemagne een minderheidsnota en minderheidsconclusies neer.

De commissie besliste om de minderheidsconclusies integraal en vertaald aan het verslag toe te voegen (zie hierna blz. 5). Tevens werd beslist om de Minderheidsnota als bijlage bij dit verslag te publiceren.

De meerderheidsconclusies werden door de leden van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» goedgekeurd met 5 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding.

Dit verslag werd goedgekeurd met 7 stemmen bij 4 onthoudingen.

De rapporteur,
Michiel MAERTENS.

De voorzitter,
Marcel COLLA.

3. En vue d'optimiser le fonctionnement des commissions d'enquête parlementaire, et pour pallier les lacunes qui ont été constatées lors de l'enquête sur la non-communication de documents à la commission d'enquête parlementaire concernant les événements du Rwanda, la commission estime qu'à l'avenir, une fois qu'une commission d'enquête parlementaire aura été créée, il faudra suivre la procédure suivante:

— Les ministres prêteront toujours serment.

— Une fois que le ministre compétent aura été informé de la création d'une commission d'enquête parlementaire, il chargera ses fonctionnaires/subordonnés de lui transmettre tous les documents pertinents concernant l'objet de l'enquête de la commission d'enquête parlementaire en question.

— Le ministre transmettra la totalité de ces documents à la commission d'enquête parlementaire.

— Le ministre pourra s'abstenir de transmettre certains documents à la commission d'enquête parlementaire, en invoquant l'ordre public, le secret d'État ou le secret-défense.

Une «instance» à désigner décidera, le cas échéant, si le ministre a invoqué cette exception à juste titre.

4. La commission prie le Bureau de charger les services du Sénat d'examiner les conclusions à la lumière de la législation en vigueur et de formuler des propositions de modifications législatives éventuelles en vue de l'adoption de la procédure proposée au point 3.

Le 21 février 2001, le sénateur Georges Dallemagne a déposé une note de minorité et des conclusions de minorité.

La commission a décidé de joindre intégralement l'avis d'opinion dissidente au rapport après l'avoir fait traduire (voir p. 5 ci-après). Il a également été décidé de publier la note de minorité en annexe au présent rapport.

Les conclusions de majorité ont été adoptées par les membres de la commission «Participation aux missions à l'étranger» par 5 voix contre 1 et 1 abstention.

Le présent rapport a été approuvé par 7 voix et 4 abstentions.

Le rapporteur,
Michiel MAERTENS.

Le président,
Marcel COLLA.

BIJLAGE 1

MINDERHEIDSCONCLUSIES

De minderheidsconclusies van de heer George Dallemagne luiden als volgt:

1. De conclusies in het verslag van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» vertonen een aantal ongerijmdheden waarop ik in mijn minderheidsnota heb gewezen. Het onderzoek werd gevoerd ten laste van de voormalige minister van Landsverdediging en ter ontlasting van de betrokken militairen. De persoonlijke verantwoordelijkheid van de daarin vermelde officieren werd verhuuld.

2. Minister Poncelet heeft vanwege de militairen geen correcte informatie ontvangen over de volledige reeks vaststellingen in verband met de UNAMIR-operatie. In mijn minderheidsnota stel ik vast en bewijs ik dat hij tijdens zijn hoorzitting de informatie waarover hij beschikte, mondeling heeft meegedeeld aan de commissie-Rwanda. Voorts blijkt eveneens dat de commissie-Rwanda de beschikbare informatie over het bestaan van de nota-Maes en van het rapport-Jacqmin niet heeft gebruikt.

3. Zowel vóór als na de werkzaamheden van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies» heeft de heer Flahaut, minister van Landsverdediging, een relaas van de feiten en een conclusie meegedeeld waaruit de persoonlijke verantwoordelijkheid van de betrokken officieren duidelijk blijkt. De zienswijze van de minister valt samen met de conclusie van mijn minderheidsnota. De minister heeft zijn conclusies bevestigd ofschoon die regelrecht in tegenspraak zijn met die van de commissie «Deelname aan buitenlandse missies».

4. Ik stel vast dat de onderzoekscommissie-Rwanda beschikte over belangwekkende informatie over het rapport-Maes en het proces van de *lessons learned* (Rapport-Van Hecke, onder meer) doch die informatie niet heeft gebruikt. Het is raadzaam zich te buigen over de werkmethode van de parlementaire onderzoekscommissies bij de Senaat.

5. Ik stel vast dat een aantal parlementsleden rechter in eigen zaak zijn en geweigerd hebben hun eigen activiteiten in de onderzoekscommissie-Rwanda objectief onder de loep te nemen. Wanneer een commissie wordt ingesteld om een aantal gebeurtenissen te onderzoeken en wanneer haar werkzaamheden bezwaarrend kunnen uitvallen voor het optreden van sommige parlementsleden, moet men vermijden dat de betrokken parlementsleden deelnemen aan haar werkzaamheden.

ANNEXE 1

CONCLUSIONS DE MINORITÉ

Les conclusions de minorité de M. Georges Dallemagne sont formulées comme suit:

1. Les conclusions formulées dans le rapport de la commission «Participation aux missions à l'étranger» contiennent des contre-vérités qui ont été mises en évidence dans ma note de minorité. Le dossier a été mené à charge de l'ancien ministre de la Défense nationale et à décharge des militaires impliquées. Les responsabilités individuelles des officiers cités ont été occultées.

2. Le ministre Poncelet n'a pas été correctement informé par les militaires de l'ensemble des constatations relatives à l'opération MINUAR. J'ai constaté et démontré dans ma note de minorité que celui-ci avait communiqué oralement les informations dont il disposait à la commission Rwanda lors de son audition devant celle-ci. Il ressort également que la commission Rwanda n'a pas exploité les informations à sa disposition concernant l'existence de la note Maes et du rapport Jacqmin.

3. Avant comme après les travaux de la commission «Participation aux missions à l'étranger», le ministre de la Défense nationale, M. Flahaut, a présenté une analyse des faits et une conclusion mettant en évidence la responsabilité individuelle des officiers impliqués. Le ministre Flahaut rejoint en cela la conclusion que j'ai formulée dans ma note de minorité. Le ministre Flahaut a confirmé ses conclusions bien que celles-ci soient en contradiction évidente avec les conclusions de la commission «Participation aux missions à l'étranger».

4. Constatant que des informations importantes relatives au rapport Maes et au processus des *lessons learned* (Rapport Van Hecke, notamment) en possession de la commission d'enquête sur le Rwanda n'ont pas été exploitées par celle-ci, il convient de repenser la méthode de travail appliquée par les commissions d'enquête parlementaires au Sénat.

5. Je constate que certains parlementaires, à la fois juge et partie, ont refusé de remettre en question, en toute objectivité, leur propre travail au sein de la commission d'enquête Rwanda. Lorsqu'une commission est désignée pour examiner certains événements parlementaires, il y a lieu d'éviter que les parlementaires impliqués participent aux travaux de la commission.